

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบัน ทรัพยากรธรรมชาติได้ถูกนำไปใช้อย่างมากมายในอัตราที่รวดเร็ว ในขณะที่เทคโนโลยีต่าง ๆ ถูกประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมา เพื่ออำนวยความสะดวกในการนำทรัพยากรมาใช้ เพื่อตอบสนองความต้องการ เช่น ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรแร่ ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรประมง หรือ ทรัพยากรมนุษย์ เป็นต้น ซึ่งทรัพยากรต่าง ๆ เหล่านี้ถูกนำไปใช้ในการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจของประเทศ

ซึ่งผลของการพัฒนาที่เกิดขึ้น ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจมีผลดีต่อความก้าวหน้าของชาติ ทำให้ประเทศมีสินค้าและบริการ ซึ่งทำรายได้จากการส่งออกและการให้บริการเพิ่มจำนวนมากขึ้น เกิดการจ้างงาน แต่อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทำให้เกิดผลเสียทั้งทางตรง และทางอ้อมต่อประเทศชาติและประชาชน คือ 1) การนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้มากเกินไป 2) การเพิ่มมลสาร(Pollutants) 3) การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และ 4) ไม่อาจเตรียมคนให้เหมาะสมกับการพัฒนาประเทศ (สถาบันทรัพยากรมนุษย์,2534) วิกฤตการณ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมนอกจากเกิดจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี ยังมีผลมาจากการเพิ่มขึ้นของประชากรซึ่งทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมคือทรัพยากรร่อยหรอ และสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ (ประสาน ตั้งสิกบุตร, 2542) ซึ่งในการนำทรัพยากรหรือวัตถุดิบมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ สิ่งนี้อาจหลีกเลี่ยงไม่ได้ คือ ผลกระทบที่เกิดกับสิ่งแวดล้อมและตัวมนุษย์เอง ประเภทแหล่งที่มาและความเข้มข้นของผลกระทบจากกิจกรรมอุตสาหกรรมต่อสิ่งแวดล้อมและมนุษย์ มีความแตกต่างกันตามลักษณะของอุตสาหกรรม และสิ่งแวดล้อม (มนัส สุวรรณ, 2538) ซึ่งสาเหตุสำคัญของการบุกรุกเข้าไปใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างไม่มีขีดจำกัด เกิดปัญหาการขาดแคลนทรัพยากร เกิดผลกระทบต่อมนุษย์ และระบบนิเวศ เป็นต้น

เศรษฐกิจของประเทศเกิดการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง กอปรกับนโยบายของรัฐบาลที่เน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นหลักตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่แรก ถึงฉบับปัจจุบัน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2538) ส่งผลให้อุตสาหกรรมต่าง ๆ เกิดการขยายตัวและแข่งขันกันเพิ่มขึ้น เกิดสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ได้แก่ อาคาร สำนักงาน ที่พักอาศัย และถนน เป็นต้น เพื่อรองรับการขยายตัวที่เกิดขึ้น ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) (2547) ได้กล่าวถึง วัตถุประสงค์สำคัญที่ใช้ในการก่อสร้างคือ หินปูน ซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติประเภทหมดไปไม่มีวัสดุทดแทนได้อย่างสมบูรณ์ เป็นวัตถุประสงค์สำคัญในโครงการพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานของรัฐบาล และการก่อสร้างต่าง ๆ เช่น การก่อสร้างอาคารสถานที่พักอาศัย สำนักงาน สะพาน เส้นทางคมนาคม โรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ทำให้ปริมาณความต้องการหินก่อสร้างเพิ่มขึ้น ทำให้ธุรกิจอุตสาหกรรมผลิตหินก่อสร้างหรือโรงโม่หินเป็นพื้นฐานสำคัญในการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ

จากข้อมูลเศรษฐกิจและธุรกิจ ของสำนักงานวิจัยธุรกิจ ธนาคาร กรุงไทย จำกัด (มหาชน) (2547) กล่าวถึงการขยายตัวทางธุรกิจโรงโม่หินอยู่ในระดับนำพอใช้ ซึ่งภายในประเทศมีปริมาณหินสำรองเพื่อเป็นวัตถุดิบอีกประมาณ 7,930 ล้านตัน จากแหล่งหิน 325 แห่งทั่วประเทศ และมีปริมาณการผลิตหินและมูลค่าการก่อสร้างรวม มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นทุกปีตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2544 ถึง 2546 และจากการประมาณการในปี พ.ศ. 2547 ดังข้อมูลของกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ (2546) ตามภาคผนวก 1 ธุรกิจโรงโม่หินที่เกิดขึ้น จะกระจายอยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศเพื่อรองรับการขยายตัวในภูมิภาคต่าง ๆ หินที่จะนำมาใช้ในการก่อสร้างจะต้องเป็นหินที่มีคุณภาพดี ค่าขนส่งจากโรงโม่หินไปยังผู้ใช้นับว่าเป็นปัจจัยหลักที่มีผลกระทบต่อต้นทุนการผลิต ทำให้ต้นทุนส่วนนี้เป็นสัดส่วนโดยตรงต่อระยะทางตามข้อมูลจากฝ่ายวิจัยธุรกิจ (2538) ดังนั้นทำเลที่ตั้งของโรงโม่หินที่เหมาะสม จึงมักจะเข้าไปดำเนินการในบริเวณที่มีภูเขาหินปูนส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ที่อยู่ในชนบทห่างไกลความเจริญ ทำให้การดำเนินการของนายทุนเป็นไปอย่างสะดวก การคัดค้านในการให้สัมปทานอุตสาหกรรมโรงโม่หินจึงไม่เกิดขึ้นหรือเกิดขึ้นน้อย แต่ไม่ห่างไกลจากผู้ใช้ และชุมชน และเพื่อต้นทุนในการขนส่งลดลง และหินก่อสร้างก็จะมีราคาถูกด้วย การดำเนินการกิจการของโรงโม่หินส่วนใหญ่มักจะหาวิธีลดต้นทุนเพื่อให้ได้ผลกำไรมากขึ้น เป็นเหตุทำให้กิจกรรมโรงโม่หินดังกล่าวไม่มีคุณภาพ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อ ได้แก่ ฝุ่นละอองจากการโม่ บด ข่อยหิน และการขนส่งหิน ซึ่งก่อให้เกิดเหตุเดือดร้อน รำคาญและอันตรายต่อชุมชนบริเวณใกล้เคียง (บริษัท ยูไนเต็ด แอนนาลิสต์ แอนเอ็นจิเนียริ่ง คอนซัลแตนท์ จำกัด, 2543)

จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นอีกจังหวัดที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจและรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจในภูมิภาคแถบนี้ เนื่องจากสุพรรณบุรีมีแหล่งหินปูนที่ใช้ในการก่อสร้างอยู่ตามแนวด้านตะวันตกของจังหวัด บริเวณอำเภออู่ทองเป็นอำเภอที่มีแหล่งหินปูนมากบริเวณหนึ่ง และมีโรงโม่หินอยู่บริเวณนี้หลายแห่ง และหลายแห่งตั้งอยู่ในชุมชนสร้างอาชีพสร้างรายได้ให้กับประชาชนบางส่วนในชุมชน แต่สร้างผลกระทบในทางลบต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนและสิ่งแวดล้อมบริเวณใกล้เคียง

บ้านพวน หมู่ที่ 13 ตำบลหนองโอง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งเป็นบริเวณที่มีโรงโม่หินตั้งอยู่ และได้รับผลกระทบจากการประกอบกิจการของโรงโม่หินที่เข้ามาตั้งในบริเวณหมู่บ้าน เกิดปัญหาด้านความเป็นอยู่ และสุขภาพของประชาชนในชุมชน จากข้อมูลสถานีอนามัยบ้านห้วยหิน ตำบลหนองโอง ซึ่งเป็นสถานีอนามัยที่ชุมชนแห่งนี้เข้าไปรับบริการ พบว่าจากรายงานโรค 504 มีผู้ป่วยที่เป็นโรคเกี่ยวกับระบบทางเดินหายใจและการแพ้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี และจากรายงานการตรวจสุขภาพของคนงานในโรงโม่หินในอำเภออู่ทองของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรี (2544) พบว่า ในปี พ.ศ. 2544 มีโรงโม่หินในเขตตำบลหนองโอง อำเภออู่ทองเปิดดำเนินการจำนวน 12 โรง พบว่า จำนวนคนงานที่ได้รับการตรวจสมรรถภาพปอดจำนวน 204 คน พบว่า มีอาการผิดปกติ จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 9.66 และปอดปกติจำนวน 187 คน คิดเป็นร้อยละ 90.34 จากการถ่ายภาพรังสีปอดคนงานจำนวน 195 คน ปกติจำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 52.82 มีคนงานผิดปกติจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 9.23 และอื่น ๆ จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 37.95 ในจำนวนนี้มีผู้ป่วยเป็นวัณโรคจำนวน 2 คน และที่เหลือไม่สามารถอ่านฟิล์มได้

จากข้อมูลที่สอบถามในระยะแรกชุมชนดังกล่าว มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่มีสภาพอากาศที่ดี ปัจจุบันสภาพอากาศที่เป็นมลพิษเนื่องจากฝุ่นชาวบ้านไม่สามารถใช้ชีวิตแบบเดิมได้ บ้านเรือนก็ต้องปิดเกือบตลอดทั้งวันเพราะกลัวฝุ่นเข้าบ้าน เจ้าของเองก็อยู่ภายในบ้าน บริเวณรอบบ้านพบฝุ่นเกาะจับอยู่ตามพื้นบ้านและใบไม้ ในด้านเกษตรกรรมต้องมีรายจ่ายเพิ่มขึ้นเช่น การตัดอ้อยคนรับจ้างขอเงินค่าจ้างเพิ่มเนื่องจากฝุ่นที่เกาะตามใบ หรือไม้เจ้าของก็ต้องเผาใบอ้อยแล้วจึงตัด มีการเปลี่ยนแปลงชนิดของพืชไร่พืชสวนที่เกษตรกรปลูก นอกจากนี้ยังต้องมีค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพสะอาด ซ่อมแซมบ้าน หรือค่าเดินทางไปรักษาพยาบาล แต่ก็มีชาวบ้านบางส่วนที่ได้รับผลประโยชน์จากโรงโม่หินคือมีงานทำ มีรายได้เพิ่มขึ้น และบริเวณที่โรงโม่หินไปประทานบัตรแหล่งหินเป็นพื้นที่เขตป่าสงวนแห่งชาติ 1 ใน 7 แห่งที่ได้รับการประกาศไว้รวมทั้งเป็นแหล่งหาอาหารของชุมชนด้วย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการเปลี่ยนแปลง และผลกระทบในชุมชนบ้านพวนหมู่ที่ 13 ตำบลหนองโอง อำเภอกู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ว่ามีผลกระทบที่เกิดกับชุมชนในด้านบวกและลบอย่างไรทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลงการดำรงชีวิตของคนในชุมชน และสภาพแวดล้อมในบริเวณนั้นว่า ก่อนเข้ามาก่อนที่โรงโม่หินจะเข้ามาดำเนินกิจกรรม และเมื่อโรงโม่หินเข้ามาดำเนินการแล้วเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของชุมชนเนื่องจากการเข้ามาประกอบกิจกรรมโรงโม่หินของผู้ประกอบการ
2. ศึกษาผลกระทบต่อชุมชน ในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม จากการเข้ามาประกอบกิจกรรมโรงโม่หิน

ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษารั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

ขอบเขตเนื้อหา

1. การเปลี่ยนแปลงของชุมชน
 - 1.1 การเปลี่ยนแปลงของชุมชนทางสังคม จากการเข้ามาประกอบกิจกรรมโรงโม่หิน
 - 1.2 การเปลี่ยนแปลงของชุมชนทางเศรษฐกิจ จากการประกอบกิจกรรมโรงโม่หิน
 - 1.3 การเปลี่ยนแปลงของชุมชนทางสิ่งแวดล้อม จากการประกอบกิจกรรมโรงโม่หิน
2. การเปลี่ยนแปลงและผลกระทบของชุมชนจากการเข้ามาประกอบกิจกรรมโรงโม่หิน
 - 2.1 การเปลี่ยนแปลงและผลกระทบของชุมชนด้านสังคม
 - 2.2 การเปลี่ยนแปลงและผลกระทบของชุมชนด้านเศรษฐกิจ
 - 2.3 การเปลี่ยนแปลงและผลกระทบของชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม
3. ผลกระทบของชุมชนที่มีผลต่อชุมชนอันเนื่องมาจากการเข้ามาประกอบกิจกรรม

โรงโม่หิน

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาและให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้นำในชุมชนได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน ผู้นำอาวุโส และประชาชนในหมู่ที่ 13 บ้านพวน ตำบลหนองโอง อำเภ่อู้อทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 112 ครัวเรือน โดยเลือกจากหัวหน้าครัวเรือน หรือคู่สมรส หรือสมาชิกในครอบครัวที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไปและอยู่ในพื้นที่ไม่น้อยกว่า 10 ปี เป็นตัวแทน ครัวเรือนละ 1 คน และหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข, เจ้าหน้าที่ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมจังหวัด, สำนักงานพัฒนาที่ดินที่ 1 จังหวัดปทุมธานี

นิยามศัพท์

การเปลี่ยนแปลง หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากกิจกรรมโรงโม่หินในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ที่มีผลกระทบทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชุมชน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมช่วงตั้งแต่ก่อนโรงโม่หินเข้ามาประกอบกิจกรรมจนโรงโม่หินมาดำเนินกิจกรรมแล้ว ที่เกิดผลกระทบต่อสุขภาพ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชากรในชุมชนบ้านพวน ต.หนองโอง อ.อุ้อทอง จ.สุพรรณบุรี

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของชุมชน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจช่วงตั้งแต่ก่อนโรงโม่หินเข้ามาประกอบกิจกรรมจนโรงโม่หินมาดำเนินกิจกรรมแล้ว ที่เกิดผลกระทบต่อรายได้รายจ่าย และหนี้สินของประชากรในชุมชนบ้านพวน 13 ต.หนองโอง อ.อุ้อทอง จ.สุพรรณบุรี

การเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อมของชุมชน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจช่วงตั้งแต่ก่อนโรงโม่หินเข้ามาประกอบกิจกรรมจนโรงโม่หินมาดำเนินกิจกรรมแล้ว ที่เกิดผลกระทบต่ออากาศ ป่าไม้ ดินและผลกระทบจากการระเบิดหินซึ่งก่อให้เกิดเสียงและความสั่นสะเทือนต่อชุมชนบ้านพวน ต.หนองโอง อ.อุ้อทอง จ.สุพรรณบุรี

ผลกระทบ หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมในชุมชนบ้านพวน หมู่ที่ 13 ต.หนองโอง อ.อุ้อทอง จ.สุพรรณบุรีจากการเข้ามาประกอบกิจกรรมโรงโม่หิน

ผลกระทบต่อชุมชนทางสังคม หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่อสุขภาพ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเป็นไปได้ทั้งทางบวกและลบของประชากรในชุมชนบ้านพวน ต.หนองโอง อ.อุ้อทอง จ.สุพรรณบุรี อันเนื่องมาจากกิจกรรมโรงโม่หิน

ผลกระทบต่อชุมชนทางเศรษฐกิจ หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อรายได้ ค่าใช้จ่าย และหนี้สิน ซึ่งเป็นไปได้ทั้งทางบวกและลบของประชากรในชุมชนพวน ต.หนองโอง อ.อุทุมพร จ.สุพรรณบุรี อันเนื่องมาจากกิจกรรมโรงโม่หิน

ผลกระทบต่อชุมชนทางสิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่ออากาศ ดิน ป่าไม้ และผลจากเสียงและการสั่นสะเทือน ซึ่งเป็นไปได้ทั้งทางบวกและลบของประชากรในชุมชนพวน ต.หนองโอง อ.อุทุมพร จ.สุพรรณบุรี อันเนื่องมาจากกิจกรรมโรงโม่หิน

กิจกรรมโรงโม่หิน หมายถึง การระเบิดหิน การบด โม่ ข่อยหิน และการขนส่งหิน ของโรงโม่หินที่ตั้งอยู่ในพื้นที่บ้านพวน หมู่ที่ 13 ต.หนองโอง อ.อุทุมพร จ.สุพรรณบุรี